

Position paper VNO-NCW en MKB-Nederland voor het rondetafelgesprek Invest-NL 31 mei 2018

VNO-NCW en MKB- Nederland juichen de oprichting van Invest-NL toe. Invest-NL biedt ontwikkelcapaciteit én financiering en richt zich op drie pijlers: maatschappelijke vraagstukken, innovatieve bedrijvigheid en export. Hiermee krijgt Nederland een eigen national promotional institution, die al lang gangbaar zijn in de vele omliggende landen (Duitsland, VK, Frankrijk, Denemarken, Zweden, Japan, USA en China). In deze paper willen we langs de drie pijlers van Invest-NL het belang van Invest-NL schetsen en geven we nog punten mee die in de uitwerking aandacht behoeven¹.

Maatschappelijke vraagstukken:

Nederland staat voor grote transitie op het gebied van energie, circulaire economie en digitalisering van private (smart industry) als publieke domeinen (zorg, onderwijs). Veel ondernemers en of samenwerkingsverbanden van ondernemers en (semi)publieke organisaties hebben ideeën en oplossingen om deze transitie mogelijk te maken.

In de praktijk gaat dit om complexe projecten. Het kan gaan om warmtenetten voor benutting van restwarmte van de industrie voor de verwarming van woonwijken en bedrijven. Daarnaast zijn er (disruptieve) innovaties die nu kansrijk en noodzakelijk worden geacht zoals bijvoorbeeld groene waterstof, of forse opschalingsprojecten zoals de renovatie van 200.000 woningen per jaar naar CO₂-neutraal uitrol.

Kenmerkend voor dit soort projecten zijn de hoge risico's en onzekerheden. Zo ontbreekt de in algemene zin kennis om goed de risico's van een innovatie in te kunnen schatten en kunnen er nog veel onzekerheden zijn over het regulerend kader. Ook kan het zijn dat de terugverdienperiode langer is dan geaccepteerd wordt door reguliere financiers. Gevolg hiervan is dat maatschappelijke problemen onopgelost blijven doordat de goede ideeën, of nog concreter in de kern gezonde business cases, niet worden voorzien van de financiering.

Invest-NL moet deze patstelling doorbreken. Door aan de ene kant in de projectontwikkeling de coördinatie op zich te nemen voor het samenstellen van goede projectvorm met de juiste partners en efficiënte risico allocatie en aan de andere kant via de investeringspoot bij te dragen aan het organiseren van stapeling van financieringsvormen: het zgn. "blended finance" model. Doordat Invest-NL ook zelf kan investeren kunnen de genoemde partijen mogelijk over de streep worden getrokken om te participeren in de transitie projecten. Het is belangrijk dat institutionele financiers kunnen aansluiten bij Invest-NL. Voor hen zijn acceptabele business cases noodzakelijk. Doordat Invest-NL maximaal voor 49% participeert, komt bovendien de rekening niet alleen bij de overheid te liggen. Onderstaande voorbeelden laat zien hoe dat in de praktijk werkt.

¹ Deze position paper komt naast de inbreng VNO-NCW en MKB-Nederland van 23 maart 2018 voor internetconsultatie waarin o.a. de afstand tot de politiek en additionaliteit aan de orde zijn gesteld.

Glastuinbouw

De Nederlandse glastuinbouw is een grootverbruiker van aardgas (ruim 4 miljard m³ per jaar). Nederland staat voor de uitdaging om de doelstellingen voor grootschalige vermindering van het “Groningse” gas als reductie van de CO₂ foodprint te realiseren. Deze noodzakelijke verduurzaming van de glastuinbouw moet daarbij niet leiden tot verzwakking maar juist tot versterking van de - met name internationale - concurrentiepositie van de glastuinbouw.

De oplossing ligt onder andere in het investeren in een nieuwe generatie warmte- en lichtsysteem die goed is voor een besparing van circa 15% van het jaarlijkse aardgasverbruik met daarboven op nog een extra besparing van circa 7% op elektriciteit. Van belang is dat er genoeg massa wordt gerealiseerd, zodat individuele tuinbouwbedrijven er gebruik van kunnen maken. Hierbij kan worden gedacht aan het realiseren van een financierings- of leasefonds. Hier kunnen banken, private financiers, institutionele beleggers en Invest-NL in deelnemen. Dit kan zo worden vormgegeven dat er gebruik gemaakt kan blijven worden van bestaande overheidsregelingen t.b.v. reductie van CO₂, zoals de EIA regeling. Het creëren van de juiste voorwaarden opdat potentiële gebruikers snel en op grote schaal hier gebruik van kunnen maken is een uitdaging waar de verschillende activiteiten van Invest-NL samen komen. Door het creëren van massa, het samenbrengen van financiers en het opvangen van extra kosten en risico's ten behoeve van de versnelling, kan Invest-NL haar toegevoegde waarde laten zien.

Woningbouw

De gehele woningvoorraad moet in 2050 energieneutraal zijn. Het gaat hier om individuele eigenaren van woningen, huurwoningen, woningbouwcorporaties etc. Van groot belang hierbij is om al deze individuele partijen mee te nemen in de energietransitie. Een goed voorbeeld is het terugbrengen van de CO₂ uitstoot en de daarmee samenhangende energietransitie voor de gebouwde omgeving overeenkomstig het Energieakkoord uit 2015. Om de afspraken na te komen moet in 2050 de gehele woningvoorraad energieneutraal zijn. Tot 2030 moeten 3 miljoen koopwoningen naar label A gebracht worden. Dat zijn 230.000 woningen jaarlijks waarbij de gemiddelde kosten minimaal EUR 10.000 - 20.000 per woning bedragen.

In 2050 moeten die particuliere woningen energieneutraal zijn, wat nog eens een veelvoud gaat kosten. Van de 2,4 miljoen corporatiewoningen moet voor 2050 ruim 90% energetisch (flink) verbeterd worden, dan wel gesloopt worden met vervangende nieuwbouw. De kosten ook hier vele tienduizenden euro's per woning. En dan hebben we het nog niet over de kantoren, scholen, ziekenhuizen, boerderijen, winkels etc.

De investeringskosten zullen vele tientallen miljarden euro's bedragen die zowel uit overheidsmiddelen, EU-middelen (EC en EIB) en middelen van de particuliere en institutionele kapitaalmarkt gefinancierd moeten worden.

Deze voorbeelden laten zien dat Invest-NL maatwerk moet kunnen leveren in de gevraagde transitie en als bindende factor en financier projecten vlot moet kunnen trekken. Dat maakt tevens de noodzaak voor de bijdrage van Invest-NL aan het realiseren van de transities duidelijk.

Vorenstaande voorbeelden laten ook het belang voor het mkb zien. Aan de ene kant kan Invest-NL faciliteren in het gebruik van nieuwe technologie door het mkb, aan de andere kant

leveren dit soort grootschalige projecten veel werk op voor mkb-bedrijven (bijvoorbeeld de installatiebranche).

VNO-NCW en MKB-Nederland stellen voor:

- **Invest-NL moet de bindende factor en financier van innovatieve en transitieprojecten worden. Dit moeten leiden tot een samenwerking tussen ondernemers, financiers en Invest-NL voor het realiseren van de ambities van de sector en de maatschappelijke transitie.**

Financiering MKB

De beschikbaarheid van risicokapitaal voor startups en scale-ups is onmisbaar voor een dynamische economie. De markt voor risicokapitaal kent een nogal versnipperd financieringsaanbod (regionaal, landelijk) en vele versnipperde fondsen (specifieke sectoren en doelgroepen). Zo beheren vijf regionale ontwikkelingsmaatschappijen allen al in totaal 35 fondsen die bijna allemaal gericht zijn op 'innovatieve ondernemers'. Er lijken dus schaal- en synergie voordelen te behalen. Door bundeling van fondsen kan ook meer slagkracht ontstaan en kunnen ook de omvang van de investeringen per innovatieve scale-up omhoog. Immers nu zal een fonds, vanwege risicospreiding maximaal 10% van zijn fonds in 1 bedrijf investeren.

VNO-NCW en MKB-Nederland ziet graag dat Invest-NL, in samenwerking met de ROMs en of andere regionale participatie, energie- en klimaatfondsen, eraan bijdraagt om aan deze versnippering een einde te brengen en er ook voor zorgen dat we beter in staat zijn om middelen van het Europese Fonds voor Strategische Investerings (EFSI) in te zetten. Ook moet deze samenwerking ertoe leiden dat het aanbod in Nederland overzichtelijker wordt (een loket gedachte, samen met RVO).

Tegelijkertijd zal EZK op verzoek van de Tweede Kamer een aantal van haar investeringsactiviteiten en regelingen op dit terrein (DVI 1 en 2, seedcapital, groeifaciliteit) in kaart te brengen en bezien op nut en noodzaak. Dit onderzoek moet uitwijzen of de overheid bij het stimuleren van het aanbod van risicokapitaal nog altijd een actieve rol moet spelen, of dat de markt dit inmiddels zelf voldoende oppakt. Ook moet het eventuele hiaten in het aanbod in kaart brengen. Dit onderzoek komt begin 2019 naar buiten.

Onze inzet is een toegankelijk aanbod voor startup en scale-ups en een gezamenlijk rol voor Invest-NL en de ROM's om de eventuele hiaten in het financieringsaanbod op te vullen (en zo het aanbod vergroten).

Maar ook het bedrijfsleven zelf zet stappen om de groep startups en scale-ups op te nemen in de innovatie ecosystemen. Via allerlei initiatieven wordt de samenwerking met startups geïntensiveerd. In het CoSta Next Level programma, dat wordt getrokken door MKB-Nederland en VNO-NCW, wordt de bereikbaarheid en toegankelijkheid voor startups bij corporates vergroot, leren de grote bedrijven van elkaar hoe de samenwerking vorm te geven én spreken ze concreet een hoeveelheid trajecten af met startups zodat ze als launching customer fungeren. Vorige jaar heeft men concreet 300 proof of concepts met startups afgesproken, dat zijn er in een jaar ruim 345 geworden. Daarmee ontstaat een vruchtbare voedingsbodem voor de activiteiten van Invest-NL op dit terrein.

Naast bovenstaande markten voor risicofinanciering is de financierbaarheid en financieringsbehoefte van het brede mkb onverminderd van belang. Sinds enkele jaren worden er complementair aan banken steeds meer aanbieders van bedrijfsfinanciering actief. Deze partijen zijn vanuit hun eigen rol een waardevolle toevoeging aan het

financieringslandschap.

Ondanks dit groeiende aanbod merken wij dat met name kleine ondernemingen nog veel moeite hebben met het aantrekken van geschikte financiering en dat het voor nieuwe aanbieders moeilijk is om zich te ontwikkelen tot volwassen spelers. We zien daarom een belangrijke rol weggelegd voor Invest-NL voor het thunnelling van de financieringsregelingen van het ministerie van EZK/RVO. Denk aan de BBMKB, de GO (m.u.v. ETFF en GF). Deze rol is nu echter nog weinig uitgewerkt.

VNO-NCW en MKB-Nederland stellen voor:

- **De ondernemers hebben weinig tot beperkt inzicht in het instrumentarium. Invest-NL moet instaat worden gesteld om flexibel en slimmer het instrumentarium uit te nutten om zo de ambities op het vlak van innovatie en transitie te realiseren.**

Exportfinanciering

Een belangrijk onderdeel van het wetsvoorstel is de internationale tak van Invest-NL, in de vorm van een joint venture met FMO. Deze ontwikkeling is nodig omdat onze internationaal opererende bedrijven last hebben van een gebrek aan level playing field. Een oorzaak hiervan is dat zij moeten concurreren met bedrijven in landen die wel gebruik kunnen maken van een nationale promotionele instelling en daardoor met directe financiering en integrale financiële oplossingen onze bedrijven voor zijn.

Naar onze opvatting kan Invest-NL dit bieden, maar het vraagt wel om een kapitaalkrachtige entiteit, waarbij de internationale tak gezag heeft en uitgerust is om proactief financiering op maat voor export en projectontwikkeling te realiseren.

Wij juichen het toe dat Invest-NL niet alleen een rol gaat vervullen bij de financiering van export, maar ook bij investeringen in het buitenland. Het is van groot belang dat Invest-NL zich ontwikkelt tot een instelling die op kan treden als meedenkende financier. Hiervoor pleiten wij voor het aantrekken van professioneel personeel met kennis op het terrein van internationale (project) financiering. Exporteurs moeten terecht kunnen bij “één-loket”, waarbij de exporteur aan de hand wordt genomen voor het realiseren van een “bankable” business case.

Voor het mkb is daarnaast van belang dat de faciliteiten van Invest-NL ook voor OECD landen waar de financiële sector niet optimaal werkt moeten kunnen gelden. Voor veel mkb-bedrijven zal de eerste stap toch vaak gericht zijn op export naar dit soort landen.

VNO-NCW en MKB-Nederland stellen voor:

- **De joint-venture met FMO moet voldoende kapitaal ter beschikking hebben en “at arms length” van de overheid opereren voor het realiseren van een level-playing-field voor exporteurs.**
- **De joint-venture met FMO moet in opkomende economieën kunnen opereren en niet enkel in ontwikkelingslanden.**